

בסייעתא דשמיא

הפרשה

פירוש וזמנה

פרשת ראה

אברהם יצחק קרישבסקי

מפתח העניינים

פרשת ראה.....א

ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל...א

הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבא השמש.....ב

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים.....ג

לא תעשון כן לה' אלוהיכם.....ד

כי אם אל המקום אשר יבחר ה'.....ה

השמר לך פן תנקש אחריהם.....ז

בנים אתם לה' אלקיכם.....ח

הרב אברהם יצחק קרישבסקי

אדמו"רי ויז'ניץ 12, ביתר עילית

טל: 054-8464896, 02-5713641

מייל: a548464896@gmail.com

פרשת ראה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום.

ואומר רש"י "ראה אנכי נותן, ברכה וקללה" האמורות בהר גריזים ובהר עיבל, משמע מדבריו שכל ענין אומרו כאן ראה אני נותן לפניכם היום את הברכה והקללה, הוא שיתן את הברכה על הר גריזים ואת הברכה על הר עיבל, וצריך לבאר ענינו, כי הרי לפום ריהטא נראה שכתוב כאן שני דברים, דהיינו שכתוב כאן גם עצם הענין שהברכה תתקיים אם תשמעו והקללה אם לא תשמעו.

והרשב"ם גם אומר "ראה אנכי נותן לפניכם היום", מצות ברכה וקללה, כמו שמפרש והולך ונתתה את הברכה על הר גריזים וגו', הרי שהוא גם מפרש שעיקר הדבר הוא שצוה להם לתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל.

ונראה לבאר, שכאן אמר להם שהשמיעה בקול ה' הוא ברכה, וחוסר השמיעה מביא ח"ו קללה, וכן אומר האבן עזרא, "כי בשמעכם הנה אתם מבורכים והברכה תוספת טובה, והקללה – מגרעת, והוא מגזרת קלה, כלומר שקללה הוא מלשון קלילות שכל דבר החסר קל משקלו".

וביאור הדבר הוא, שאמר להם שבארץ יגיעו לדרגה כזו שקיומה של התורה היא בעצמה הברכה, כלשון האבע"ז כי בשמעכם הנה אתם מבורכים, וכאן כתוב עומק ענינו של הארץ ששם יחיו עם הקב"ה, והתורה יהיה חלק בלתי נפרד מחייהם, עד כדי כך שבעצם קיומם את התורה יהיו מציאות של מבורכים, וכשלא יקיימו התורה יהיו חסרים בעצם.

ואומר הספורנו, "ראה, הביטה וראה" דהיינו שהוא לשון התבוננות, "שלא יהיה ענייך על אופן בינוני כמו שהוא מנהג בשאר האומות, כי אמנם אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה והם שני קצוות, כי הברכה הצלחה יתר מן המספיק על צד היותר טוב, והקללה היא מארה מחסרת שלא יושג המספיק, ושניהם לפניכם להשיג כפי שתבחרו".

וביאור דבריו הוא, שכל האומות חיהם הם חיים גשמיים, ואינם תלויים בשום דבר, אלא משועבדים לטבע אשר טבע הקב"ה בבריאה, וישראל יהיו בארצם מציאות של קדושה, שלא יהיה אצלם מצב ביניים, אלא שכל מצביהם אף הגשמי תהא תלויה בתורה, ויחיו את חיהם הגשמיים עם התורה, שבשמעם לקולו יתברכו בהצלחה יותר מן המספיק, ובאי שמיעה בקולו יחסרו, וכל זה הוא מענינו של הארץ כפי שבארנו כבר.

ולכן כתוב הלשון אשר תשמעו ולא כתוב אם תשמעו, כי לא בא כאן לומר להם שאם ישמעו יתברכו ואם לא ישמעו יבא עליהם הקללה, אלא כוונתו לומר שהברכה היא אשר תשמעו, כלומר שהברכה היא אשר תשמעו וזה בעצמו היא הברכה וזה יצליח את דרכיהם.

ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל

והיה כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, ונתתה את הברכה על הר גריזים

ואת הקללה על הר עיבל.

ואומר האבע"ז "ונתתה את הברכה על ראש השעיר", פירושם של דברים, שיתנו בפיהם את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, כמו שנתנו את עוונות ישראל על ראש השעיר ביום הכפורים, ונראה בעומק פירושו, שמיד בכניסתם לארץ יתנו את הברכות על הר גריזים וכו' שהם ההרים שבתחילת הארץ, כלומר שעצם ישיבתם בארץ יהיה במציאות הזו שכשישמעו בקולו יהיה הישיבה מבורכת, וכשלא ישמעו יהיה ההיפך, והוא כעין נתינת העוונות על ראש השעיר, דהיינו שיתנו את הברכה והקללה על ההרים.

והנה הרמב"ן מביא את דברי רש"י על הפסוק ונתתה את הברכה על הר גריזים, שאומר "את המברכים", ושכן תרגם אונקלוס "ית מברכיא", ואומר ע"ז "ואינו נכון לפי פשוטו כי עדיין לא צוה במברכים, אבל פירושו כי אני נותן לפניכם היום דרך ברכה ודרך קללה, וטעם לפניכם שתבררו לכם מה שתרצו, הודיע שתהיה לכם הברכה כאשר תעשו המצוות, והקללה אם לא תקיימו אותן, וזה כאשר אמר עוד ראה נתתי לכם היום את החיים ואת הטוב את המוות ואת הרע, ואחר כך אמר בכאן שיתנו את הברכה הזאת אשר הוא אומר על הר גריזים והקללה על הר עיבל, הנה היא נתינה בפה וכן נתן אותם על ראש השעיר כדברי רבי אברהם".

ונבאר את עומק הדבר, והוא שכאן אמר להם את קיום התורה באופן של ברכה ואי קיומו באופן של קללה, ועומק ביאורו הוא, כי הרי בספר הזה מדובר בנתינת התורה באופן מבואר, בצורה כזו שהתורה נהיה חלק מחייהם, וכאן אומר שהדבר יהיה עד כדי כך, שבקיומה של התורה יתברכו טבע חייהם ויביא להם ברכה, כלומר שלא מדובר כאן בשכר ועונש, ולכן כתוב בלשון אשר תשמעו, ולא כתוב בלשון אם תשמעו, שלשון אשר משמעותו הוא שכאשר תשמעו יהיה לכם הברכה באופן טבעי.

ואמר להם, שאחרי שיקבלו את התורה בצורה הזו שהתורה תהיה חלק מחייכם, אז תתנו את הברכה על הר גריזים דהיינו על הארץ ממש, שמשמעות הדבר הוא שהארץ עצמה תהיה באופן מבורכת כשתשמעו, ולהיפך כאשר לא תשמעו, והוא ענינו של הנתינה על ההרים, כלומר על הארץ ממש, והוא כדוגמת נתינת העוונות על ראש השעיר.

הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבא השמש

הלה המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה.

ואומר הספורנו "הלה המה בעבר הירדן בתחילת בואכם בארץ, כדי לפרסם בתחילת כניסתכם שלא תהיה ישיבתכם בה על אופן מספיק אבל יהיה על אופן מוצלח ועל אופן מקולל", וזהו כמו שנתבאר לעיל שיחיו בארץ את עצם חייהם עם התורה, שלא יחיו כשאר העמים בדרך הבינוני, אלא שכל

חיייהם יהיו חיים בהתאם לשמירת התורה, ולכן נתן את הברכות והקללות על ההרים מיד בכניסתם לארץ, וכלשונו כדי לפרסם בתחילת כניסתכם שיחיו באופן הזה שעצם החיים בטבע יהיה בשמירתם את המצוות.

אחרי דרך מבוא השמש, אומר רש"י להלן מן הירדן, כלומר שרש"י מסביר ש"אחרי" משמעותו להלן, כלומר רחוק מן הגבול, דהיינו שיהיו כבר בתוך הארץ, ונראה סיבת הדבר, משום שכשמדובר על החיים בארץ יש לתת אותו במקום שכבר נקרא שהם נמצאים בתוך הארץ, ולכן היתה צריכה להיות להלן שהוא כבר בתוך הארץ, ושם ישנו שני המשמעויות, גם שהוא בתחילת כניסתם, וגם הוא במקום שהוא כבר בפנים,¹

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים

אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' אלהי אבתך לך לרשתה, אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים אשר אתם יורשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים וכו', ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבתם, לא תעשון כן לה' אלוהיכם.

הפסוקים האלו צריכים ביאור, ראשית מה ענין שמירת החקים לאיבוד המקומות אשר עבדו שם הגויים, אשר נראה שכאן מדובר על קביעת הארץ למקום ה' באבוד העבודה זרה, וכן צריך לבאר הקשר בין זה לפסוק לא תעשון כן לה' אלוהיכם.

ונראה באור הדברים, שהפסוקים האלו הם כהמשך לאמור לעיל, דהיינו שהדבר הראשון שעליהם לעשות בכניסתם לארץ היא נתינת הברכות והקללות על ההרים בתחילת הכניסה, בכדי לעשות את עצם הארץ כארץ אשר חיים שם עם הקב"ה ושבשמירת מצוותיו יתברכו באופן טבעי, וכאן הוסיף וצוה להם שמיד שיכנסו לארץ יאבדו את מזבחות העמים ואת מצבותם.

ויש לומר שלכן כתוב בארץ אשר נתן ה' אלקי אבתך, שהרי הארץ הובטח לאבות, וההבטחה היתה שבכניסת זרעם לארץ יגיע הברית אתם לשלימותו, משום שהם יחיו כבר שם את חיייהם אתו ית', וכפי שנתבאר כבר רבות שזה היתה עיקר לקיחתם של האבות בכדי שיחיו את חיייהם אתו, וזה נהיתה באופן שלם בזרעם שהיו כבר עם שלם שחיים אתו.

ולכן כתוב כל הימים אשר אתם חיים על האדמה, שאתם כבר חיים שם, ולכן עליכם לאבד את מזבחותם, והסיבה לזה היא, כי כאשר הקב"ה יאבד אותם, לא יראה בזה שישראל הולכים לחיות שם אתו, ולכן היו ישראל צריכים לאבד אותם, שבזה היו ישראל אלו שעשו את הארץ לארץ ה'.

¹ דוגמה לדבר, שנפסק בשו"ע שכשבאים לביהכנ"ס צריך ליכנס בעומק שני דלתות, שבזה נקרא שהוא נמצא בתוך הביהכנ"ס ולא יראה כמי שעמד עם רגל בחוץ, רואים בזה שכשרוצים לצוין עמדה קבועה היא כשכבר נכנסים בפנים,

ולכן כתוב בלשון אשר אתם יורשים אותם, שפירושו שהיות ואתם יורשים אותם, לכן עליכם לאבד אותם, בכדי שלא יראה שיורשים את ארצם של אלו שהיתה בחייהם שם ארץ של עובדי ע"ז בכל המקומות, ובזה היה כל הארץ כארץ של עבודה זרה, ולכן תנתצו את מזבחותם ואת מצבתם, ובארנו בפר' ויצא שההבדל בין מזבח למצבה הוא, שמזבח הוא מקום הקרבה, ומצבה הוא כבר מקום מסויים שעושים עבור האלוקים, והוא כעין בית, ולכן צוה להם לנתוץ גם את המזבחות דהיינו מקום הקרבת הקרבנות לע"ז, וגם את מקומם דהיינו ביתם שהוא מצבתם, וגם את אשרותם שהוא כבר חלק מן הארץ, ובזה יטהרו את כל הארץ כולו לה'.

לא תעשון כן לה' אלוקיכם

הנה בפשטות הכתובים נראה שהוא כתחילת המצוה של מה שכתוב אחר זה - כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיכם מכל שבטיכם, ולכן יש לבאר את מה שמתחיל את הציווי הזה בזה שיאבדו את כל מזבחותם, ואתם לא תעשון כן לה' אלוקיכם, וכן יש לבאר את מה שרש"י כותב וכן מביא הרמב"ן מה שדרשו חז"ל שהוא אזהרה למוחק את ה', וגם אזהרה לא לנתוץ חלק מהעזרה, ומה הקשר בין הדרשה לפשט הפסוק.

ונראה לומר בעזה"ל, שכל ענינו של הפרשה הוא לומר שכשיכנסו לארץ יעשו את הארץ למקום ה', ולכן צוה להם שבתחילה יאבדו את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים, ויעשו את הארץ כארץ ה', ואמר להם שלא יוכלו לעבוד אותו בכל מקום, שבזה שיעבדו אותו בכל מקום יראה שעבודתם הוא כהמשך לעבודה שעבדו שם הגוים, ולכן מצוה שיעבדו אותו רק במקום אשר יבחר.

ובעומק הדבר כתוב כאן, שהארץ יהיה ארץ אשר בחר בו הקב"ה, והא בחר מקום מיוחד אשר יעבדו אותו שם.

ולכן כתוב אשר יבחר ה' אלוקיכם מכל שבטיכם, דהיינו שבחר בו מכל השבטים, שבזה נהיה המקום אשר בחר כמי שבחר אותו מכל העם, והוא בא לשכון ביניהם, וי"ל שזה מה שאמרו בספרי, שדוד המלך כשקנה את מקום המקדש מארונה היבוסי, גבה הזהב מכל השבטים, שבזה היה מקום ה' המקום אשר הוא בעצמו בחר בה, והוא ג"כ בקרב כל ישראל.

ונראה לבאר את שייכותם של הפסוקים אחד לשני, דהיינו את מה שכתוב "ונתצתם את מזבחותם", לפסוק "לא תעשון כן לה' אלוקיכם", ולפסוק "כי אם אל המקום אשר יבחר ה'", והוא כפי שנתבאר שלכן צוה להם להקריב רק במקום אשר יבחר, כדי שלא יראה שהעבודה באה כהמשך למה שעבדו שם הגוים, אמנם כתוב כאן עומק גדול, והוא שכאשר עובדים אותו בכל מקום אשר ירצו, פרושו שהכל בא מצדם, ולכן צום להקריב רק במקום אשר יבחר, ובזה נהיה שהקב"ה הוא מי שבחר את מקומו, ובזה נעשה הארץ ארץ ה' אשר בחר בה.

וזה באורם של הפסוקים, שצום לאבד את כל המקומות, והכוונה בזה הוא שחוץ מזה שבהאבידם

את המקומות האלו יעשו את הארץ כארץ לעבודת ה' ולא לעבודה זרה ח"ו, אלא דהארץ נהיה מקום ה', שכשצום לאבד את המקומות, יש בזה גם עוד ענין שישראל אינם עובדים לקל בכל מקום, אלא שהקב"ה הוא הבוחר במקום עבודתו, ועכשיו הוא המשך לאבד תאבדון, כלומר שלא רק שאיבדו את העבודות הזרות, אלא שבזה נהיה הארץ מקומו ית' אשר הוא בחר בו.

ובזה אפשר לבאר את פרושו של דרשת חז"ל שרש"י והרמב"ן מביאים, שכתוב כאן אזהרה שלא למחוק את ה' ולא לנתץ את המזבח, שהרי בעומק כתוב כאן שהארץ נהיתה ארצו של הקב"ה, דהיינו שהוא נמצא כאן בארץ, ואף הארץ הגשמית מקבל קדושה, שאם עובדים אותו בכל מקום, אין המקום מקבל קדושה, שהרי לא קדשו הקב"ה, ובזה שרואים שרצה שיעבדו אותו דוקא במקום אשר הוא יבחר, משמעות הדבר הוא שהוא נמצא כאן, ולכן נהיה המקום קדוש בעצם, והוא הדין והוא הדבר בשמו ית', כלומר שכאן התחדש הדין שאפשר לחול על דבר גשמי קדושה, ולכן כשכותבים את שמו נהיה המקום הכתיבה כמקומו, וכשמוחקים אותו מזלזלים ח"ו בכבודו, וכן כותב הרמב"ן ונתצתם את מזבחותם וכו' ולא תעשון כן לה' אלקיכם, "לנתוץ את מזבחו ולאבד את שמו, אבל תנו כבוד לשמו ולמזבחו", הרי שקורא מחיקת השם בלשון אבוד, כלומר שהוא כהמשך לציווי של ואבדתם את שם, ואת שמו של הקב"ה תכבדו ותנו כבוד לשמו.²

כי אם אל המקום אשר יבחר ה'

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם וכו', לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעניו, כי לא באתם עד אתה אל המנוחה ואל הנחלה.

הנה הפסוקים האלו צריכים ביאור רב, שכתוב כאן שצריכים להביא את הקרבנות רק אל המקום אשר יבחר, וכתוב שהסיבה היא כי לא באו עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, ולכן היו עשים איש כל הישר בעניו, ויש לבאר ענינו.

והנראה לומר בזה בעזה"ת, שהוא המשך למה שכתוב בתחילת הפרשה, כי עתה כשנכנסו לארץ נהיתה העבודה בבחינה מחודשת, דהיינו שנהיה כבר מקום אשר הקב"ה בחר בה, ולכן צריך להביא את הקרבנות דוקא שמה.

וצריך להרחיב קצת בענין הזה, וכאן נקדים את המאוחר, שרואים דבר פלא, שמצד אחד לא היו

² ויש לומר עוד בעומק הדבר, שהרי נתבאר כמה פעמים שמשמעותו של שם הוא מה שאנו קוראים לו, כלומר שהוא נמצא כאן, שהרי קריאת שם הוא רק ביחס למי שקורא לו, ובזה שקוראים את שמו פירושו שרואים אותו כאן, ולכן יש משמעות לקריאת שמו, וזה עומק פירושו כאן, שבכניסתם לארץ נהיה קריאת שמו במציאות, משום שעכשיו הולכו לחיות אתו ולהיות אצלו, ולכן קבל עכשיו השם קדושה של עצמותו ית'.

רשאים לאכול בשר תאווה במדבר, ובארץ התירו להם, ומצד שני היה עושה כל אחד הישר בעיניו, דהיינו שלא היו מחוייבים להביא עולות וזבחים כאשר נבאר להלן אי"ה.

וענינו נראה שבהיותם במדבר היו כל העת סביב למשכן ה' וחיו אתו באופן גלוי, וראו בעליל שכל קיומם הוא ממנו, ולכן היו צריכים להביא אל משכן ה' כל זבחיהם, ובארנו בפר' אחרי שהיות והמדבר איננה מקום קיום, ולכן כשזובחים זבחים נראה מיד שזובחים אותו למי שנתנו להם, ולכן צריכים להביאו לה', ולכן כתוב שם ולא יזבחו עוד לשעירים, ואומר הרמב"ן שכשלא יביאו אותו למקדש יראה שזבחו אותו לשדים, אבל בארץ שהוא מקום ישוב אז הדרך היא שרוכשים בקר וצאן וזובחים אותם, ולכן אין בזבחתם משמעות של זביחה לשדים, וזה פירושו במה שכתוב כי ירחיב ה' את גבולך, שעומק משמעותו הוא שתגיע כבר לגבול שלך כלומר למקום מושב, וגם ירחק ממך המקום, ופירושו הוא לא רק כי כשירחק המקום יכבד עליך לעלות שמה, אלא שאז לא יהיה משמעות במניעת הקרבתו שזובחים לאחרים, ולכן תזבח ואכלת בשר.

ועכשיו נבא ונבאר את הפסוקים כל אחד על מקומו, כי בתחילה כתוב לא תעשון כן לה' אלקיכם, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם, שפירושו הוא כי בארץ יש כבר מקום אשר הקב"ה בחר בו ולכן אסור להקריב בכל מקום.

אמנם יש עוד עומק בדבר, והוא כי כשיכנסו לארץ אז הולכים כבר לחיות את חייהם אתו, וציוו שבתוך חייהם ילכו לדרוש את ה', כלומר שיחיו אתו בתוך חייהם, וזה מה שכתוב "לשכנו תדרשו ובאת שמה", דהיינו שההקרבה יקבל אז משמעות של דרישה את השי"ת שילכו לדרוש את שכינתו, דבר שלא היה בהיותם במדבר, שאז היו כולם סביב למשכנו, ולא היו צריכים ללכת לדרשו.

ומה שלא היו צריכים לבא לדרשו הוא לא רק משום ששכנו סביב משכנו, אלא שלא היו צריכים לבא ממקום מושבם כלומר מחייהם הפרטיים, שלא היה להם חיים עצמיים שכל חייהם היה סביבו, אבל כאן בארץ הגיעו לדרגה יותר גבוהה, שחיים בחיים גשמיים והיה להם מקום מושב והלכו ממקום מושבם לדרש את ה', ובזה נהיה כל חייהם בארץ אף החיים הגשמיים כחיים בצלו ית', ולכן צריכים ג"כ לבוא אל מקומו אשר יבחר שבזה נקרא שבאים אליו.

וממשיך ואומר והבאתם שמה עלותיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם וכו', והרמב"ן אומר שמזכיר כאן כל קרבנות הנדבה, דהיינו הנדרים "הרי עלי", והנדבות "הרי זה", והמעשרות ובכורות צאנכם, שכאן מדבר בזה שיביאו את קרבנותיהם מעצמם ומתוך חייהם, וכן אומר על תרומת ידכם שהכוונה היא על מה שתורם מכספו וזהבו לכבודו ית', רואים מזה שמדובר כאן בקרבנות ונדבות שהוא חלק מו החיים, הן בתרומות ומעשרות, והן בתרומת ידם, וכל זה הוא מענינו של הארץ, שיחיו את חייהם אתו, וכל העת יבואו לדרוש אותו.

וזה מה שכתב "ואכלתם שם ושמחתם בכל משלח ידיכם ואתם ובתיכם", דהיינו שמדובר בקרבנות

שהביאו ממה שהם רכשו ועבדו אליהם, שזה פרושו של בכל משלח ידיכם, וכתוב ושמחתם לפני ה' אלקיכם, וכל זה הוא מענין הזה שחיים שם כל הזמן אתו.

לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש הישר בעניו, ואומר הרמב"ן שהכוונה היא שבמדבר לא היו מחוייבים להקריב קרבנות, רק מה שנדרו ונדבו, ואומר שאפ"י ברגלים לא היו מחוייבים להקריב, וזה פירושו של איש הישר בעניו, כלומר שהקריבו רק מה שהיה ישר בעניו, אבל בארץ התחייבו להביא קרבנות.

כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, דהיינו כי במדבר לא חיו את חייהם שלהם, אלא היו כל העת סביב למשכן ה' והיכן שהלך המשכן הלכו הם, ולכן רק כשהיו רוצים לאכול בשר היו צריכים להביאו למשכן.

אבל כשבאו לארץ אל המנוחה ואל הנחלה, וחיו את חייהם באופן טבעי, אז נתחייבו להביא בכורות צאנם ותרומת ידם, והסיבה היא כדי להביע בזה שכל חייהם הם ממנו וחיים אצלו.

ולכן כתוב השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על האדמה, כי כאן מדובר בזה שחיים בארץ ה', ולכן צריכים להחזיק את הלוי שהוא העובד עבודת בית ה' שהם שלוחם של ישראל, וכל זה הוא מעניני הפרשה הזו, שעומק ענינו הוא גודל רוממות וקדושת הארץ.

לסיכום הדברים, שבפרשה הזו מדובר בעוצם קדושת הארץ, ובזה שעם ישראל עושים אותו לארצו, וחיים את חייהם הגשמיים אתו, ושלימות ענינו נהיה כאשר בחר לעצמו מקום שיוכן שם בתוכם.

השמר לך פן תנקש אחריהם

כי יכרית ה' אלקיך את הגוים אשר אתה בא שמה לרשת אותם וכו', השמר לך פן תנקש אחריהם ופן תדרש לאלהיהם, לא תעשה כן לה' אלקיך כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלהיהם, כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם.

הרמב"ן האבע"ז והרשב"ם אומרים, שהכוונה בזה היא שלא יעבדו את ה' בעבודות שלהם, כי כל התועבות אשר שנא ה' עשו לאלהיהם,

ונראה שהוא כהמשך למה שכתוב בתחילת הפרשה, שלא יעבדו את ה' בכל המקומות אשר עבדו שם הגוים, שלא יראה כהמשך לעבודתם, וכאן אמר שלא יעשו כמעשיהם, ועומק הדבר הוא לאמר שהעבודה שעובדים ישראל לאביהם שבשמים אין לזה שום קשר עם העבודות שעובדים להבדיל האומות את אלהיהם, וזה עומק הענין שצוים שם שלא יעבדו במקומותיהם, שעבודת ישראל היא סוג עבודה אחרת לגמרי כפי שנבאר בעזה"ת.

וכאן כתוב שאף את בניהם ובנותיהם ישרפו באש לאלהיהם, ואומר הרמב"ן שלא יחשבו שמה

שהתורה אסרה את סוגי עבודתם, הוא מפני שעשו זאת לכבוד אלהיהם אבל בעצם הדבר אין פסול, ויכול להיות שזה דבר נכון שצריך לפגוע במי שמזלזל בכבוד אלהיהם, ולכן אמר להם שהקב"ה שנא את עצם עבודתם.

ויש לומר שכתוב כאן עומק גדול, והוא, שכתוב כאן גודל עוצם קרבתנו אליו ית', בזה שאנו חיים אתו וכל חיינו היא קשר אתו ית', וחיים את חיינו בדבקות ובקשר תמידי אתו, ולכן צוה בתחילת הפרשה לאבד את כל המקומות, וכפי שנתבאר היא לא רק משום לעקור את העבודות זרות, אלא שלא יהיה עבודתם כהמשך לעבודת האומות, וכאן כתב ביותר פירוט, שאופן העבודה היא ענין אחר לגמרי ואין שום שייכות לעבודה שלהם ולהבדיל אלף אלפי הבדלות לעבודת השי"ת.

ועומק הדבר הוא, שישראל חיים אתו ית' והם וקוב"ה חד הם, וכל מציאותם הוא קודש, ולכן אמר שאין שום מטרה להקריב אנשים אליו אלא המטרה היא ההיפך שצריכים לחיות אתו אף בחייהם הגשמיים.

ובאמת שזה תוכן כל הפרשה הזו, שהתחיל בזה שיאבדו את המקומות, ושלא יעבדו אותו בכל מקום רק במקום אשר יבחר, שמשמעות הדבר הוא שהוא בעצמו רוצה להיות אתם בתוך הארץ הגשמית, וכן שצום לבא אליו לדרשו, ושיתנו לו מקיומם כתרומת ומעשרות ומבכורות צאנם, וכאן אמר להם שעבודה שיש בזה זלזול בחיי אדם אינה רצויה לפניו, ולא רק משום פחיתות הדבר, שכן צריך למסור את הנפש בשבילו, אלא שרצה לגלות בזה אופן עבודת ישראל לפניו, שתכלית מטרתו הוא לחיות אתו את חייהם ואף בחיים הגשמיים והטבעיים.

ויש לומר שזה מה שכתוב אחרי זה את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, שהוא ג"כ כהמשך לענין הנ"ל, שאם הכוונה בעבודתו הוא שיקריבו לפניו ורק יעבדו אותו, אז היה יותר ראוי שיוסיפו על מצוותיו, אלא שכל מטרת העבודה היא להיות קשורים אליו, ולחיות את החיים כפי הדרכותיו וצוייו, ולכן ההוספה על המצוות היא באותה דרגת עבירה מהגריעה ממצוותיו, כי רק בקיום כל המצוות באופן שהוא צווה, ולא מה שקובעים לעצמם, בזה נהיים בטלים אליו והולכים בדרכיו תמיד.

בנים אתם לה' אלקיכם

בנים אתם לה' אלקיכם, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה.

ורש"י אומר לא תתגודדו לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים, בין עיניכם אצל הפדחת, ובמקום אחר הוא אומר לא יקרחו קרחה בראשם, לעשות כל הראש כבין העניים.

והרמב"ן אומר בנים אתם לה' אלקיכם, שאמר בתורה בכהנים לא יקרחו קרחה בראשם ובבשרם

לא ישרטו שרטת, ועתה יבאר כי לא בעבור מעלת הכהנים בלבד שהזכיר שם שהם קדושים לאלהיהם צוה בהם זה, אבל כל העדה כלם קדושים וכולכם בנים לה' אלוהיכם כמו הכהנים, אם כן השמרו גם אתם במצוה הזאת כמותם, ועל דעת רבותינו בשניהם אינה אלא על המת, ויתכן שהיתה המצוה הראשונה בכהנים לאמר שאם היה הכהן מקורח ומגודד איננו ראוי לעבודה, כמו שאמר ולא יחלל שם אלקיהם, וכאן ביאר כי המצוה גם בישראל.

והרמב"ן מביא דברי רש"י שאומר לפי שאתם בניו של מקום אתם ראויים להיות נאים ולא מגודדים ומקורחים, ואומר ואיננו נכון שאם כן תהיה המצוה גם שלא על מת.

והאבן עזרא אומר וטעם בנים, אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מאב לבן, אל תגודדו על כל מה שיעשה כי כל אשר יעשה לטוב הוא, ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן תעשו גם אתם ואינכם כשאר גויים על כן לא תעשה כמעשיהם.

הנה בנוסף על מה שהרמב"ן מקשה על רש"י שא"כ צריך להיות אסור שלא על המת, יש להבין מה שרש"י מביא מהספרי שכאן הוא אומר שהאיסור הוא בין העיניים ובמקום אחר אומר שהאיסור על כל הראש, למה צריך ללמדו ממקום אחר ולמה כתוב כאן בין עיניכם.

וגם דברי הרמב"ן צריך להבין במה שאומר, שאמר המצוה על הכהנים וכאן אמר על כל ישראל, למה לא כתוב מיד על כל ישראל, עיקרן של דברים, שהאיסור הרי הוא בין בישראל בין בכהנים, ובשניהם האיסור הוא רק על המת ועל כל הראש, אבל למעשה כתוב בישראל בין עיניכם ועל המת, ובכהנים אינו כתוב לא על המת ולא בין עיניכם וכל זה צריך ביאור.

והנראה בזה בס"ד, (ועיקר הדברים כבר כתבנו בפר' אמור) שבשימת קרחה יש שתי ענינים, דהיינו שיש הענין שרש"י אומר שבנים של מקום צריכים להיות נאים ולא מקורחים ומגודדים, ויש הענין שאומר הרמב"ן וכן אומר האבע"ז שהיותם בנים למקום אל להם להתאבל יותר מדאי ולא להצטער עד כדי שריטת הבשר, כי אנו בניו והוא אבינו והכל הוא לטובתנו.

ויש לומר שמה שהענין של היותנו בנים למקום וצריכים להיות נאים, כתוב אצל הכהנים הוא, כי הם הקדושים אנשי בית ה', וכדברי הרמב"ן שאומר, גם זו מצוה מבוארת שאמר התורה בכהנים, ועתה יבאר כי לא בעבור מעלת הכהנים בלבד אבל כל העדה כלם קדושים, ביאור דבריו, שאמרה התורה האזהרה לכהנים, וכאן ביארה התורה שהענין הוא אף בכל ישראל, אבל כאמור שכתבה בתחילה אצל הכהנים, משום שהם הבנים המובהרים, ובפר' אמור בארנו שכתוב כאן שקדושתם של הכהנים הוא מטעם שהם שלוחם של ישראל ועובדים את העבודה בשמם, ולכן כל ישראל הם בנים למקום, רק אצל הכהנים הדבר נראה בהדיא בהיותם בני ביתו, וע"כ כתבה התורה את האיסור של לא תשימו קרחה בכהנים, ולמדו כאן שכל ישראל הם בניו וכמו שכותב הרמב"ן.

ויש הענין של הקרחה על מת, וזה אמור על כל ישראל, ובזה שאין להצטער יותר מדאי כל ישראל שוים הם לכהנים, ויש לומר שלכן כתוב בין עיניכם, משום שעל מת עושים את הקרחה בין העניים

במקום הגלוי, וגם אין ענין לקרוח את כל הראש, אלא עושים זאת כביטוי לצער, ולכן כתוב בין עיניכם, כי בזה נראה שעושה אותו על המת, אבל באמת אסור בכל הראש.

ולכן כתוב הענין הזה כאן בספר דברים, כי כאן בכניסתם לארץ הגיעו לדרגה של בנים למקום, דהיינו שהאהבה היא בבחינת בן, וכפי שהארכנו בענין בתחילת ספר דברים בשם רבינו הבן מלך, ולכן כתוב כאן הענין של האיסור לקרוח על מת, וכדברי האבן עזרא שאנו בניו ולכן יודעים אנו שהכל לטובתינו.

ואומר הרמב"ן, ולפי דעתי כי טעם עם קדוש, הבטחה בקיום הנפשות לפניו ית', יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה' ולא ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער, ולא יאסור הכתוב הבכי כי הטבע לבכות בפירוד האוהבים ונדודם אף בחיים, וכאן סמך לרבותנו באסורם להתאבל יותר מדאי.

דברים נוראים, שההתייחסות על המת צריכה להיות כעל מי שנפרד מאתו והולך בדרך, כי הבטחנו בקיום הנפשות.

וכל זה הוא מענינו של ספר דברים, שמדובר בדרגת קרבה של בנים, והוא קרבה תמידית אשר לא נפסק לעולם, ולכן גם הנפש מתקיימת לעד, כי הקרבה לא תפסק לעולם, אדרבה היא מגיע לדרגה יותר גבוהה ויותר שלימה.

וכן הם דברי האור החיים הק', צריך לדעת מה טעם סמך מאמר בנים אתם למאמר לא תתגודדו, נראה שנתכוין לומר שבמיתת איש אין אבידה למת, אלא הרי הוא דומה לאדם ששלח בנו לסחורה לעיר אחרת, ולימים שלח האב אחר בנו, ואין העדר הבן אלא מן המקום שהלך משם, אבל על כל פנים ישנו, ואדרבה לטוב לו שחזר הבן אצל אביו שהוא מקור החיים, ועל זה אין להתגודד ולשים קרחה, מה שאין כן העכו"ם שלא נקראו בנים לה'.

ובזה שכתבה התורה את הענין הזה בפרשתנו, שמדובר בעוצם הקרבה שיש לישראל בכניסתם לארץ, וכפי הנתבאר לעיל, רואים שהקרבה והדבקות והקשר שיש לישראל להקב"ה הוא קשר תמידי ועצמי שאיננה נפסק לעולם.

וסמך לענין זה את איסור אכילת הדברים הטמאים, כדברי הרמב"ן, ולכך אמר לא תאכל כל תועבה, להגיד כי כל הנאסרים נתעבים לנפש הטהורה, כלומר שענין התיעוב הוא לנפש הטהורה, והוא נובע מקדושתם של ישראל, בהיותם בנים למקום, וכן אומר הרמב"ן על הפסוק לא תבשל גדי בחלב אמו, שלכן כתוב לפני כן כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, כי איננו מאכל נתעב אבל יאסור אותו להיותנו קדושים במאכלים, או להיותנו קדושים שלא נהיה עם אכזרי לא ירחמו שנחלוב את האם ונוציא ממנה החלב שנבשל בו הבן.

והפרשה הזאת מדבר בדרגה אחר דרגה באופן קרבתם להשי"ת, בהיותם אצלו, עד שמדובר כבר היותם עצם של קדושה ומציאות של קדושים.